

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa
HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI

2. Czas powstania
XIII w.

9. Materiały graficzne

3. Miejscowość

BRZEŹNICA

4. Adres (ulica, nr posesyj)

5. Przynależność administracyjna

województwo **dolnośląskie**

powiat **ząbkowicki**

gmina **Bardo**

6. Współrzędne geograficzne

50° 32' 17.85" N 16° 43' 53.312" E

7. Użytkowanie obecne

rolnictwo, mieszkalne

8. Stan zachowania

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Nazwa:

Wzmiankowana w źródłach m.in. jako: Bresnitz (1305 r.), Brusenitz (1383 r.), Brieswitz (1651 r.), Briesnitz (1816 r.). Od 1945 r. Brzeźnica.

Historia:

Po raz pierwszy Brzeźnica jest wzmiankowana w XIV w. jako wieś rycerska. Pod koniec XIV w. we wsi miał już także znajdować się kościół. Do 1945 r. przez większość czasu miejscowość stanowiła własność prywatną, m.in. rodu Seidlitz czy Reibnitz. W XVI w. do Brzeźnicy dotarła reformacja, która znalazła poparcie u właścicieli i mieszkańców wsi. Wieś ucierpiała podczas wojny 30 letniej, po czym została rekatolizowana. W 1747 r. Brzeźnica miała stanowić dom dla 19 kmieci i 60 zagrodników i chałupników, a oprócz domostwa znajdował się tu młyn, folwark i szkoła katolicka. W 2 poł. XVIII w. w okolicach wsi wzniesiono forty, które stanowiły element fortyfikacji twierdzy w Strębnej Górze. W XIX w. wieś weszła w posiadanie rodziny Schlabrendorf, którzy wzniesli tu na przełomie XIX i XX w. jedną ze swoich rezydencji. W 1840 r. we wsi znajdowało się 129 domów i istniała parafia katolicka. Ludność oprócz rolnictwa pracowała również w pobliskich kopalniach. Po 1945 r. wsi nie dotknął duży regres społeczny z uwagi na dobre warunki dla rolnictwa oraz pobliskie zakłady przemysłu wydobywczego.

Charakterystyka zabytku:

Brzeźnica to duża wieś o zachowanym układzie tarciuchowym. Obecnie dominuje tu zabudowa zagrodowa ulokowana wzdłuż dróg o metryce XIX i XX w. Dominantę stanowi wieża kościoła św. Mikołaja o metryce XVIII w. Najbardziej okazałym budynkiem jest dawny pałac, a obecnie przedszkole, znajdujące się w zachodniej części wsi.

Zagrożenia i postulaty konserwatorskie:

Istotnym zagrożeniem jest niekontrolowane zastępowanie historycznej zabudowy współczesnymi obiektami, które swoją bryłą, wymiarami, materiałami lub stylistyką kontrastować z tradycyjną zabudową historycznej. Należy objąć indywidualną ochroną konserwatorską najbardziej wartościowe elementy zabudowy, a nową zabudowę kształtować jako nawiązującą do tradycyjnej zabudowy z regionu Przedgórza Sudeckiego. Ochronie powinny podlegać również historyczna dominanta wsi w postaci wieży kościoła, a także kompozycja przestrzenna założenia dawnego pałacu.

Bibliografia:

- Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, Breslau 1830.
  - Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, 1845.
  - Zimmermann F.A., *Beyträge zur Beschreibung von Schlesien*, Brieg 1789.
  - *Słownik geografii turystycznej Sudetów, Góry Bardzkie*, Marek Staffa red., Wrocław, 1993.
- Kartografia:**
- Messitschblatt, 1: 25 000, 5466 Frankenstein, 1937.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacie o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

Jędrzej Musiał, wrzesień 2022 r.